

Derleme

Makale Geliş Tarihi: 18.07.2016
Makale Kabul Tarihi: 08.07.2018

TÜRKİYE'DE SOSYAL YARDIMLARIN YAPISAL İŞLEVSEL YAKLAŞIMA GÖRE ANALİZİ

The Analysis of Social Benefits in Turkey Based on the Structural Functional Approach

Melike TEKİNDAL*

*Dr. Öğr. Üyesi İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

ÖZET

Sosyal yardımlar, ülkelerin yoksullukla mücadelede sosyal politikalarını hayata geçirdikleri uygulama araçlarından biridir. Türkiye'de de birçok kurum ve kuruluş belirli amaçlara ulaşmak için dolaylı ve direk olarak sosyal yardım hizmetini yerine getirmektedir. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü de tarihi geçmişi nedeniyle incelenmesi gereken önemli kurumların başında gelmektedir. Bu temelde çalışmanın amacı; sosyal hizmet bağlamında sosyal politika, yoksulluk, sosyal yardım kavramlarının açıklayarak ayrıca yapısal işlevsel yaklaşıma yer vererek; sosyal politika sunumunda Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün bütçe yansımalarını yapısal işlevsel yaklaşımla analiz ederek görünür kılmaktır. Çalışmanın amacını gerçekleştirebilmek için öncelikle gerekli kuramsal tanımlamalara yer verilmiştir. Tanımlamalarla birlikte Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün 2011-2015 yılları arasındaki (Başbakanlığa bağlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlandıktan sonra) ana yardım grupları bazında gerçekleştirilen sosyal yardımların bütçeleri bir araya getirilmiştir. Sonuç olarak da yıllara göre yaşanan değişimlerin nedenleri yapısal işlevsel yaklaşımın kavramları ile bağlantılandırılarak değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sosyal hizmet, sosyal politika, yoksulluk, sosyal yardım, yapısal işlevsel yaklaşım.

ABSTRACT

Social benefits are one of the instruments whereby countries implement their social policies in the struggle against poverty. In Turkey, a lot of institutions and organizations provide

social benefits, directly or indirectly, to accomplish certain goals. The Directorate General of Social Assistances one of the principal institutions that should be noted in this matter because of its historical background. In this sense, the purpose of this study is to explain the concepts of social policy, poverty, and social benefit within the context of social work and to analyze the budget incidences of the Directorate General of Social Assistance affiliated with the Ministry of Family and Social Policies in the offering of social policies through the structural functional approach. To this end, necessary theoretical definitions were provided first. Based on the definitions, the budgets of the social benefits provided by the Directorate General of Social Assistance between 2011 and 2015 (after the General Directorate of Social Assistance and Solidarity, which was formerly affiliated with the Prime Ministry, was made affiliated with the Ministry of Family and Social Policies) were brought together on the basis of main groups of benefits. Finally, an evaluation was made by associating the reasons underlying the changes between the years with the concepts of the structural functional approach.

Keywords: *Social work, social policy, poverty, social benefit, structural functional approach.*

GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı; sosyal hizmet bağlamında sosyal politika, yoksulluk, sosyal yardım kavramlarını açıklayarak, sosyal politika sunumunda önemli sosyal yardım araçlarından biri olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün bütçe yansımalarını yapısal işlevsel bağlamda analiz etmektir.

Sosyal hizmet bağlamında sosyal yardımları konumlandırabilmek için sosyal hizmetin küresel tanımından yararlanmakta fayda vardır. Bu tanıma göre sosyal hizmet; sosyal değişme ve gelişmeyi, sosyal bütünleşmeyi ve insanların özgürleşmesini ve güçlenmesini arttıran uygulama odaklı bir meslek ve akademik disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, kolektif sorumluluk ve farklılıklara saygı sosyal hizmetin odağını oluşturan ilkelerdir. Sosyal ve beşeri bilimler, yerel bilgi ve sosyal hizmet teorileriyle desteklenen sosyal hizmet disiplini iyilik halini artırma ve yaşam zorluklarına işaret eden yapı ve insanlarla ilgilidir (IFSW, 2014).

Tanımda da önemli ilkelerin başında yer alan sosyal adalet, insan hakları, farklılıklara saygı, kolektif sorumluluk kavramları sosyal hizmet bakış açısı ile sosyal yardımları nasıl tanımlayacağımızı kavramsallaştırmaktadır. Bu bağlamda sosyal hizmet sosyal yardım politikasını üretirken bu ilkeler ışığında insanların iyilik halini gözetmeyi amaç haline getirmelidir. Bunu yaparken de yaşanan zorlukların nedenlerini ve sonuçlarını tartışmayı kendine görev edinmelidir. Bu bağlamda bu

çalışmada da insan hakları ve sosyal adalet kavramları temel alınarak, günümüz Türkiye'sinde sosyal yardımların sayısal verileri ile yapısal işlevsellikleri bağlamında analiz edilmeye çalışılmıştır.

Sosyal yardımları ele alırken de öncelikle refah devletinden, sosyal politikanın ne olduğundan bahsedilerek, sosyal yardımların sosyal politika içindeki yeri üzerinde durulmaktadır. Sonrasında yoksulluğun tanımı, nedenleri açıklandıktan sonra, yoksullukla mücadelede sosyal politikanın önemine yer verilmektedir. Dolaylı, dolaysız yaklaşımlar tanımlanmaktadır. Bunlarla birlikte yoksulluk ve sosyal yardım ilişkisi ele alınarak, sosyal yardım olgusu ve tanımı, sosyal yardım türleri hakkında bilgiler aktarılmaktadır. Tüm bunlar bağlamında Türkiye'de sosyal korumada yer alan kurumlara yer verilerek, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü (SYGM) detaylı şekilde ele alınmaktadır. SYGM'nin ana gruplar bazında sosyal yardım programları kapsamında yapılan yardımların sayısal değerleri incelenmektedir. Sayısal değerlere geçmeden önce yapısal işlevsel yaklaşım hakkında bilgi verilerek, bu bütçe değerlerinin yıllara göre (2011-2015) nasıl değişim gösterdiği ve yapısal işlevsel yaklaşım bağlamında neyi ifade ettiği tartışılmaktadır. 2011'den günümüze kadar olan zaman dilimini ele almaktaki amaç; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'nün Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü olarak sosyal yardımlara ayrılan bütçe kapsamında yaşadığı değişimin görünürlüğünü arttırmaktır.

Sosyal politika bağlamında düşünüldüğünde, bir devlet refah devleti olarak tanımlanıyorsa; devlet tarafından tüm vatandaşlara sosyal güvence sağlanırken; bireylerin ve ailelerin asgari gelirini de kapsamalıdır. Ayrıca (hastalık, yaşlılık ve işsizlik sigortası gibi hizmetler sağlayarak), bireylere ve ailelere sınıf veya yasal olarak pozitif ayrımcılık yaparak sosyal hizmetleri en iyi standartlarla sunabilmeli; sosyal risklerle karşılaştıklarında bununla başedebilecek sistemler oluşturabilmelidir. Bu tanıma göre Yılmaz (Yılmaz, 2006:7) refah devletinin üç fonksiyonu belirtilmektedir, bunlar; asgari gelir sağlamak, sosyal güvenlik sağlamak ve sosyal hizmetler sunmaktır.

Sosyal politika sadece sosyal güvenliği değil aynı zamanda sağlık hizmetlerini, sosyal hizmetleri ve eğitimi, istihdamı ve konutu da içermektedir. Başka bir deyişle, devlet, toplumun her kesimini (çocuklar, gençler, yaşlılar, engelliler) korumaya yönelik özel veya genel toplumsal faaliyetlerin tümünü içermelidir. Bu bağlamda

sosyal politika, sosyal devlet oluşumunu da beraberinde getirmektedir (Çelik, 2004, Fişek, 2007).

Sosyal devlet ve sosyal politika içerisindeki diğer kavramlar arasında en tartışmalı alan, sosyal yardım ve hizmet alanlarıdır. Bunun nedeni, sosyal yardımların modern öncesi dönemde de önemli bir yere sahip olması ve kökenlerinin eski günlere dayandığı gerçeğidir. Geleneksel dini ve hayır kurumları, savunmasız insanların da modern çağlardan önce korunması gerekmektedir. Bu kapsamda 15. yüzyıldan itibaren yoksulluk, yardım yasalarının getirilmesi sosyal politika için önemli gelişmeler arasındadır.

Sosyal bilimciler, sosyal yardımların sosyal politika içerisinde nerede (sosyal güvenliğin bir aracı mı, sosyal hizmetlerin uygulama alanı mı yoksa yoksullukla mücadelede bir yöntem mi vb.) yer aldığı konusunu tartışmaktadırlar. Buğra (2006:43)'ya göre, sosyal politika, bir kişinin sahip olduğu temel ihtiyaçların, devletin düzenleyici müdahalesi ve kamu kaynaklarının kullanılması ile karşılanmasıdır. Karataş (2002:131)'a göre ise, sosyal yardım “yerel ölçüler içinde asgari seviyede dahi kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme olanağından kendi ellerinde olmayan nedenlerden dolayı yoksun kalmış kişilere resmi kuruluşlar veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak yarı resmi veya gönüllü kuruluşlarca muhtaçlık tespitine ve kontrolüne dayalı olarak yapılan ve kişileri en kısa sürede kendi kendilerine yeterli hale getirmek amacını taşıyan parasal ve nesnel sosyal gelirden oluşan bir sosyal güvenlik yöntemi ve bir sosyal hizmet alanıdır”.

Sosyal yardımlar sosyal politikanın tamamlayıcı bir unsuru olarak görülse de, II. Dünya Savaşı sonrasında refah devletleri tüm vatandaşların tam istihdamını benimsemiş, 1980'lerde hızlanan neo-liberal uygulamalar ile birlikte işsizlik, yoksulluk ve sosyal dışlanma yaşanması ile tüm vatandaşların korunmasını içeren politikalar üretilmiştir. Bu bağlamda da sosyal yardımlar sosyal politikanın en önemli unsurlarından biri haline gelmiştir (Günel, 2009: 15).

Sonuç olarak, sosyal politik uygulamalar 19. yüzyılda sanayileşmiş ülkelerde artan işsizlik-yoksulluk karşısında ortaya çıkmış ve 19. yüzyılın sonları ile 20. yüzyılın başlarında birçok Avrupa ülkesinde sınırlı ve dar olan sosyal politik uygulamalar sistematik ve kalıcı hale gelmeye başlamıştır (Koray, 2007: 449-450).

Yapılan açıklamalardan da anlaşılmaktadır ki sosyal yardımlar geçmişten günümüze sosyal politikanın uygulama aracıdır. Birbiri ile içice geçmiş olarak görünse de sosyal devlet ilkesini yerine getirebilmek için gerekli uygulama araçlarından biridir.

özellikle ülkelerin yoksulluğa giderilmesi ve sağaltımında kullandığı araçların en başında sosyal yardımlar gelmektedir. Bu kapsamda yoksulluğun tanımlanması ve incelenmesi yararlı olacaktır.

YOKSULLUĞUN TANIMI

Yoksulluk kavramının tanımlanması, yoksulluğun unsurlarının ve nedenlerinin neler olduğunu, yoksul bireylerin sayısının nasıl hesaplanabileceğini ve sorunun çözülmesi için politikaların çözülebileceğini belirleyebilmesi açısından önemlidir (Gül Sallan, 2002: 100). Yoksulluk da zenginlik gibi öznel bir kavram olması nedeniyle her zaman birey ve toplumlar için ortak ölçütlerin bulunması zordur. De Jonge'a göre, yoksulluk, bir kişinin veya bir ailenin temel ekonomik ihtiyaçlarını karşılamamanın yetersizliğine işaret etmektedir. Mack ve Lansley ise yoksulluğu, kişinin toplum tarafından algılanan ihtiyaçlardan yoksun bırakılması olarak tanımlamaktadır; ancak Townsend'e göre, toplumdaki temel gıda ihtiyaçlarını karşılayamayan, toplumsal etkinliklere katılmayan bireyler, aileler ve grupların yoksul olduğunu belirtmektedir (Saunders, 2004: 5). Sosyal alt sınıf teorisyenlerinden Murray ise yoksulluğu bireyin entelektüel ve fiziksel üretimindeki zayıflık olarak tanımlamaktadır (Alcock, 2007).

Yoksulluk türleri incelenecek olursa; gelir / tüketim bağlamında yoksullukla mücadele eden "mutlak yoksulluk"; diğeri değer yargılarının ön planda olduğu "göreceli yoksulluk" tır. Uluslararası kuruluşların mutlak ve göreceli yoksulluk hesaplamaları için kullandıkları ölçütler farklıdır (Gül Sallan, 2002: 109). Bunun nedeni ise; temel ihtiyaçların ve yaşam standartlarının farklılığından kaynaklanmaktadır. Yoksulluk ve mutlak yoksulluk arasındaki temel fark yoksulluk sınırının belirlenmesinde ortaya çıkmaktadır. Yoksulluk oranı, toplumun göreceli yoksulluk düzeyindeki ortalama gelir düzeyine göre belirlenirken, bu çizginin bireylerin mutlak yoksulluk içinde hayatta kalması gereken asgari ihtiyaçlara dayalı olarak belirlendiği bildirilmektedir (Yılmaz, 2009: 6).

Yoksulluk ekonomik durum açısından ele alınmakta, gelir ve tüketim dengesi ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte, yakın zamanda gelir/tüketim yaklaşımının yoksulluğun tanımlanması için yetersiz olduğu yaygın bir şekilde başlamıştır (Şenses, 2003: 62). Yoksulluk, bu çerçevede asgari düzeyde bir yaşam/gelir seviyesine sahip olmanın yanı sıra, kamu hizmetlerine erişim, özerklik, ayrımcılık, zayıflık ve kırılabilirlik odaklarında da ele alınmalıdır (Aktan ve Vural, 2002: 3). Yoksulluk yalnızca bir gelir kaybını değil, toplumun sağladığı haklara ve olanaklara

erişememeyi, sağlıksız çevre koşullarında yaşamayı, sosyal izolasyonu ve düşük sosyal katılımı, psikolojik ve ekonomik güvensizliği de kapsamaktadır.

Bu bağlamda, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından 1997'de yayınlanan İnsani Gelişme Raporu, insanlar tarafından yaşanan yoksullukları daha ayrıntılı olarak belirlemek ve izlemek için "İnsani Yoksulluk" kavramını geliştirmiştir. İnsani yoksulluk, "iyi bir yaşam standardıyla özgür, onurlu, öz güvenli ve diğer insanlara da saygı duyabilir şekilde; uzun, sağlıklı ve yaratıcı bir hayat sürdürebilme olanakları ve seçimlerden mahrum" olma durumudur (Oruç, 2001). Diğer bir deyişle, insani yoksulluk kavramı, temel ihtiyaçları karşılamak için ekonomik, sosyal ve kültürel imkânların olması gerekliliğine ve insan gelişimi ve insan yaşamı için parasal imkânlara dayanmaktadır (Aktan ve Vural, 2002: 7).

Sapançalı (2005: 127)'ya göre yoksulluk, yeterli beslenememe, sağlık ve eğitimden yoksun olmayı, evsizlik, okuma ve konuşmada sorun yaşamak, iş bulamama, gelecek kaygısı yaşamak, sağlıklı içme suyuna ulaşamamak, güçsüzlük ve özgür olamama anlamına geliyor.

Tanımlardan da anlaşılmaktadır ki yoksulluğun tek ve mutlak tanımı yapılamamaktadır. Bunun nedeni de yoksulluğun sadece ekonomik durumla sınırlanmayacağı gibi ülkeden ülkeye kültürden kültüre farklılık göstermesidir. Bu bağlamda yoksulluğun nedenlerinin ele alınmasında yarar bulunmaktadır.

YOKSULLUĞUN NEDENLERİ

Yoksulluğun nedenleri mikro-makro nedenler, kişisel-yapısal nedenler, ekonomik büyüme, demografik faktörler ve işgücü piyasası kaynakları olarak kategorize edilebilir (Güneş, 2009). Kişinin kendi karakterinden kaynaklanan (mikro) nedenler ve kişinin yaşadığı çevre kaynaklı bireysel bağımsız (makro) nedenler olarak ayrılabilir. Mikro nedenler; fiziksel ve zihinsel engellilik, madde kullanımı ve kumar, düşük eğitim düzeyi, mevcut işler için yeterli beceriye sahip olamama, iş yerinde ücret sorunları ve kötü yönetim, boşanma, terk etme, ölüm, olumsuz etik değerler gibi sorunlar; iş, arzu edilen koşullarda bir iş bulamama, suça sürüklenmek, yaş, cinsiyet gibi değişkenlerdir.

Makro nedenler ise şunlardır: Yaşanan coğrafyanın karakteristikleri (su, toprak, iklim vb. olumsuz koşullar), savaşlar, doğal afetler, ekonomik krizler, teknolojik gelişmelere paralel olarak insan gücünde azalma, eşitsizlik gibi nedenlerden dolayı yüksek işsizlik oranı, yolsuzluk, ülkedeki hızlı nüfus artışı, toplumdaki hızlı sosyal

değişimler (göç, çarpık kentleşme, ailenin küçülmesi vs.) yoksulluğun makro nedenleri arasında yer almaktadır (SYDGM, 2008: 26-27).

YOKSULLUKLA MÜCADELEDE SOSYAL POLİTİKA

Demografik ve ekonomik göstergelerden anlaşılmaktadır ki yoksulluk sorunu hem bu dönemin hem de gelecek dönemin önemli konuları arasında yer alacaktır (Akbal, 2004: 39), hem ekonomik hem de sosyal boyutu içerisinde barındırdığı için birçok disiplinin konusu haline gelmiştir. Bu durumda çözüm için bütüncül bakış açısını ve sistemli politikayı gerektirmektedir (Boybek, 2009: 33).

Yoksulluğun çok boyutlu ve dinamik bir sorun olması, bu soruna karşı mücadelede izlenecek politikaların da çok boyutlu olmasını da gerektirir. Yoksullukla mücadele ederken, öncelikle yoksulluğun tanımlanmasına ihtiyaç vardır. Bu kapsamda yoksulluğun ve yoksulluk politikasının çerçevesinin çizilmesi gerekmektedir. (Gündoğan, 2007: 100). Bu bağlamda, yoksullukla mücadele için farklı yaklaşım türleri bulunmaktadır. Bunlar;

Dolaylı yaklaşım: Bu yaklaşım ile büyümeyi hızlandırarak, yoksulların gelir ve yaşam standartlarını artırmak amaçlanmaktadır. Bu yaklaşım büyümenin yoksulluk üzerindeki etkilerine de odaklanmaktadır ve büyüme sürecinde gelir dağılımında meydana gelen değişiklikler ile yoksulluğa yönelik çözüm üreteceğini savunmaktadır (Şenses 2006: 219).

Dolaysız yaklaşım: Beslenme, sağlık, eğitim ve barınma gibi temel ihtiyaçlar kapsamında devletin yoksullara yönelik politikasını ve bu politika kapsamında sunduğu somut program ve hizmetleri kapsamaktadır. Avrupa'da ve Türkiye'de yoksulluğun azaltılmasına yönelik doğrudan yaklaşımın en somut örneği, sosyal koruma sistemi için kamu harcamasıdır. Sosyal koruma sistemleri yoksulluğa karşı geniş bir güvenlik yelpazesine sahiptir. Bu güvenlik önlemleri, bireylerin yaşam koşullarını iyileştirmelerine, kaynakları transfer etmelerine ve yoksulların fırsatlara erişerek güçlendirmelerine imkân tanıyan sosyal hareketlilik için destekleri içermektedir (Kaya, 2009: 24).

Yoksullukla mücadeleye yönelik her iki yaklaşım da bu mücadeleye kendi açılarından önemli katkılar sağlamaktadır. Bu nedenle dolaylı ve dolaysız yaklaşım birbirine alternatif değil, birbirini tamamlayıcı özellik göstermektedir (Şenses, 2003: 327). Bu nedenle, bir yandan istihdam olanakları artırılarak, gelir seviyesi yükseltilirken, bir yandan da doğrudan yoksulluğa yönelik plan ve politikalar

oluşturulabilir. Bu alanda kalıcı ve sürdürülebilir bir başarıya ulaşmak, her iki yaklaşımın kombinasyonuna bağlıdır (Yılmaz, 2009: 31).

Yoksulluk mücadelesinde sosyal devlet ve sosyal politika kavramları en önemli kavramlar olarak görülmektedir. Bireylere ve ailelerine asgari gelir garantisi veren, onları sosyal tehlikelere karşı koruyan, sosyal güvenlik imkânı sağlayan ve eğitim, sağlık, barınma gibi alanlarda sosyal statülerinden bağımsız olarak tüm vatandaşlara belli bir standart veren sosyal devlet (Koray, 2007: 11), bu kapsamda yoksulluk politikasını da hayata geçirmelidir.

YOKSULLUK VE SOSYAL YARDIM İLİŞKİSİ

Yoksullukla mücadelede en önemli sosyal politika aracı olarak ise, merkezinde insan olan, onu yoksulluk içinde bırakan çevreyi problem alanı olarak gören ve bu çevreyi insani yoksunluğun oluşmadığı bir ideal ortama dönüştürme faaliyetlerini ifade eden “sosyal yardım” (Gül, 2004: 349) görülmektedir. Sosyal yardım, toplumun marjinde yer alan ve dezavantajlı kesim olarak belirtilen kişilerin toplumla bütünleşmelerini sağlamaya yönelik uygulamalar sayesinde sosyal denge ve adaleti sağlamada etkin bir yöntem olarak önem arz etmektedir.

Sosyal yardım olgusu ve tanımı

Sosyal yardım, yoksunluk olgusunun hafifletilmesi, geciktirilmesi ve hatta geçici olarak giderilmesi nedeniyle insani hizmet alanlarından birini oluşturmaktadır.

En temel seviyede de olsa kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri elinde olmayan sebeplerle geçindirmekte zorlanan bireyleri kapsar. Bireylerin bu yoksunluğu da resmi kurum ve kuruluşlar tarafından yasaların çerçevesini çizdiği şekilde ihtiyaçlarının belirlenerek ve kontrol edilerek yapılan; en kısa sürede kendi kendine yeter hale gelmesi amacını taşıyan; nesnel ve parasal desteği içeren sosyal güvenlik yöntemi ve sosyal hizmet alanıdır (Çengelci, 1993: 22). Kamu sorumluluğu ilkelerinin kabul edilmesinden doğan sosyal yardımlar, genellikle vergiler ile finanse edilmekte ve gereksinim içinde bulunan kişileri kapsamaktadır. Sosyal yardımların finansmanına yararlanan kişilerin herhangi bir mali katkısı söz konusu olmamaktadır (DPT, 2001: 51).

Sosyal yardımları özellikleri sıralanacak olursa;

- Sosyal yardım, temel olarak sosyal güvenlik hizmetlerinin yerine getirilmesinde kullanılan bir yöntemdir.

- Sosyal yardım, sosyal hizmetlerin uygulama alanını ve hizmet şeklini oluşturmaktadır.
- Sosyal yardımlarda, kişiler bireysel primler ödemezler, ihtiyaçlar karşılıksız olarak karşılanır.
- Sosyal yardım sadece devletin yetkilendirdiği resmi ve yarı resmi kurumlar tarafından verildiğinde sosyal güvenlik çerçevesinde hizmet vermiş olur.
- Sosyal yardımlar hem ekonomik hem de rehabilitasyon, bakım, tedavi gibi hizmetlerle de sağlanır.
- Sosyal yardımlar bireylerin muhtaçlıkları araştırılarak sağlanmalıdır.
- Sosyal yardımlar ile bireylerin en kısa sürede kendi kendine yeter haline gelmesini amaçlamalıdır (Çengelci, 1993: 9).

Bu kapsamda Boybek (2009: 36)'in de belirttiği gibi sosyal yardım hizmet sunumlarında başlangıç noktasını mutlak yoksulluk oluştururken, sonrasında görece yoksulluk gelmektedir. Bir diğer özellikte sosyal yardımlar belirli içeriği, türe göre belirli süre kapsamında verilmelidir. Amaç bireylerin sosyal yardımlara bağımlı olmasından ziyade sosyal yardımlar aracılığı ile yeniden güçlenebilmesidir. Bu bağlamda sosyal yardımlar yapılandırılırken bu amaç gözden kaçırılmamalıdır.

Sosyal yardım türleri

Yoksulluğun hem çok boyutlu ve karmaşık bir kavram olması, hem de yoksul bireylerin farklı ihtiyaçları olması nedeniyle yoksulluğa yönelik sosyal yardım türleri de çeşitlilik göstermektedir. Sosyal yardım uygulamalarının, ülkelerin sosyal politikaları ile uyumlu ve örgütlü olarak, hitap ettiği kesimin özellikleri göz önünde bulundurularak, uzmanlığa dayalı bir şekilde hazırlanması ve sistematize edilmesi gerekmektedir (Boybek, 2009: 36).

Dünyadaki yoksulluk ve gelir dağılımındaki adaletsizliğe karşı mücadeleye göre değişmekle birlikte; genel olarak üç çeşit sosyal yardım vardır:

- a. Genel Yardımlar: Yaş, iş veya statüye bakılmaksızın belirli bir gelir düzeyinin altında bir cinsiyete sahip olan herkese verilir.
- b. Kategorik Yardımlar: Yardımlar belli bir gelirin altındaki özel gruplara verilir.
- c. Şartlı veya Parasal Olmayan Faydalar: Konut, istihdam eğitimi veya okul öğle yemeği gibi parasal olmayan veya koşullu yardımlardır.

Tuncay, Türkiye'de sosyal yardım; (1998: 57) “*Tazminat Karakteri Taşıyan Sosyal Yardımlar*” ve “*Koruma Karakteri Taşıyan Sosyal Yardımlar*” olarak tanımlamıştır. Buna göre; Tazminat sosyal yardımlar;

- a. Muhtaç asker ailelerine yardım,
- b. Vatan hizmetinde bulunmuş “İstiklal Madalyası” sahiplerine yardım,
- c. Görevleri nedeniyle yararlanan veya ölen bazı kamu görevlilerine yardım,
- d. Yabancı ülkelerde Türk Kültürü’ne hizmet eden öğretmenlere yardım,

Koruma karakteri taşıyan sosyal yardımlar ise;

- a. Kimsesiz, muhtaç yaşlılara yardım,
- b. Yoksul ve muhtaç vatandaşlara yardım, olarak sınıflandırılmıştır.

Çalışmanın an başından itibaren belirtildiği gibi sosyal politikanın Sekillenmesinde sosyal yardımlar görmezden gelinemezken, yoksulluğun giderilmesinde de sosyal yardımlar önemli yer tutmaktadır. Ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre bu yardımlar bireyi güçlendirici ya da bağımlı kılıcı özellik taşırlar. Bu kapsamda yoksulluk bağlamında sosyal yardım sunumunda var olan kurumların incelenmesi önemlidir. Bu çalışmada özellikle Aile ve sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı olan sosyal yardımlar Genel müdürlüğü ele alınacaktır.

TÜRKİYE'DE SOSYAL KORUMA KURUMLARI

Türkiye'de sosyal koruma alanında birçok kurum bulunmaktadır. Bu kurumlar, doğrudan sosyal yardım ve hizmetler alanında veya sosyal güvenlik alanlarına ek olarak para transferleri yaparak yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunmaktadır (Kaya, 2009: 66). Bu kurumlar;

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü
- Yerel Yönetimler
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Sağlık Bakanlığı

Bu kapsamda bu çalışmada yoksulluk ve sosyal yardım odağında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı olarak görevini sürdüren Sosyal Yardımlar Genel

Müdürlüğü incelenmektedir. Bu bağlamda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun tarihsel sürecini ele alarak başlamakta yarar vardır.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu (SYDTF), 3294 Sayılı Yasa ile 14.06.1986 tarihinde Başbakanlığa bağlı olarak kurulmuştur. SYDT Fonunun faaliyetleri, kurulduğu 1986 yılından 2004 yılı sonuna kadar hiçbir yasal düzenleme olmadan Başbakanlık bünyesinde faaliyet gösteren “Genel Sekreterlik” tarafından yürütülmüştür. Kanun Fon’un idare olarak örgütlenmesini öngörmemiştir. Fon’un karar organı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Kurulu’dur. Fon Kurulu, Başbakan tarafından görevlendirilen Devlet Bakanı’nın başkanlığında Başbakanlık Müsteşarı, İçişleri Bakanlığı Müsteşarı, Sağlık Bakanlığı Müsteşarı, Vakıflar Genel Müdürü ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürü’nden oluşmaktadır. Kurul ayda bir kere olağan, gerektiğinde olağanüstü toplanarak Fon kaynağının kullanımına ilişkin kararlar almaktadır. Kurul kararları Başbakanın onayı ile yürürlüğe girmektedir. SYDGM, Fon’un yürütme organı niteliğindedir (<http://sosyalyardimlar.aile.gov.tr/>)

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunun kuruluşunu teşkil eden 3294 Sayılı Kanunun amacı;

- Fakr-u zaruret içinde ve muhtaç durumda bulunan vatandaşlar ile her ne suretle olursa olsun Türkiye’ye kabul edilmiş veya gelmiş kişilere yardım etmek,
- Sosyal adaleti pekiştirici tedbirler olarak gelir dağılımının adilane bir şekilde tevzi edilmesini sağlamak,
- Sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik etmektir.

Fon’un gelirlerini ele almak; üstlendiği faaliyetleri anlayabilmek açısından büyük önem taşımaktadır.

08.06.2011 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonunu yöneten Fon Kuruludur. Fon Kurulu; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanının başkanlığında Başbakanlık Müsteşarı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşarı, Sağlık Bakanlığı Müsteşarı, Maliye Bakanlığı Müsteşarı, Sosyal Yardımlar Genel Müdürü ve Vakıflar Genel Müdüründen oluşmaktadır.

Alınan kararlar, Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü tarafından ülke genelindeki il ve ilçelerde yer alan 1000 Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı aracılığıyla uygulanmaktadır (ASPB RAPOR, 2015).

Aile ve Sosyal Politikalar bakanlığına bağlı olarak Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü altında sunulan hizmetler Tablo 1 ve Şekil 1’de detaylı olarak yer verilmiştir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın 2015 idare faaliyet raporuna göre yardım programları “niteliklerine göre” ve “ana gruplara göre” ayrıntılandırılmıştır.

Tablo 1. Niteliklerine göre sosyal yardım programları

Düzenli Yardım Türleri	Sürelili Yardım Türleri
(GSS Prim Desteği Hariç)	
Şartlı Eğitim Yardımları	Gıda Yardımları
Şartlı Sağlık Yardımları	Yakacak Yardımları
Şartlı Gebelik Yardımları	Barınma Yardımları
Eşi Vefat Etmiş Kadınlara Yönelik Yardımlar	Eğitim Yardımları
Muhtaç Asker Ailelerine Yönelik Yardımlar	Sağlık Yardımları
2022 Sayılı Kanun Kapsamındaki Yardımlar	Engelli İhtiyaç Yardımı
Evde Bakım Yardımı	Özel Amaçlı Yardımlar
Muhtaç Asker Çocuğu Yardımı	Giyim ve Diğer Aile Yardımları
Öksüz ve Yetim Yardımı	İstihdam Yardımları
	Tek Seferlik Yardımlar
	Doğum Yardımı

Kaynak: ASPB RAPOR 2015: 118

Tablo 1’den de görüldüğü gibi sosyal yardımlar genel müdürlüğü niteliklerine göre sosyal yardım programlarını “düzenli yardım” ve “sürelili yardım” olmak üzere ikiye ayırmaktadır.

Şekil 1. Ana gruplar bazında sosyal yardım programları

Kaynak: ASPB RAPOR 2015: 118

Şekil 1’de de Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün ana gruplara göre yardım türleri “aile yardımları”, “eğitim yardımları”, “sağlık yardımları”, “özel amaçlı yardımlar”, “yaşlı ve engelli yardımları”, “proje destekleri ve istihdam yardımları” olmak üzere altı ana gruba ayrılmaktadır.

Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü’nün Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlandığı dönemden itibaren bütçe analizlerine geçmeden önce yapısal işlevsel yaklaşımla ilgili temel bilgilere yer vermek yapılan değerlendirmelerin anlaşılabilirliğini arttıracaktır.

YAPISAL İŞLEVSEL YAKLAŞIM

Yapısal işlevsel yaklaşımı yoksullukla bağdaştırabilmek için öncelikle bu modellerin içeriğine ve savdukları görüşe ve buna bağlı olarak kendi tanımlamalarına yer vermek yerinde olacaktır. Bu kapsamda Kongar (2017: 153)’a göre yapısal işlevsel modeller büyük ölçüde büyük boy kuramlara karşı gelişen tepki olarak ortaya çıkan orta boy kuramların öncülüğünü yapmaktadır. Bu modelleri geliştirenler, toplumsal

değişmeyi büyük boy kuramlar çerçevesinde ele alanların, değişmeyi açıklamakta başarısız olduklarına dair bir görüşe sahiptirler. Bu modellerin odak noktaları, daha çok içinde yaşadığımız toplum birimleri ve bunların alt sistemlerinden meydana gelmektedir.

Giddens (2012: 55) işlevselciliği karmaşık bir sistem olarak tanımlar, bu karmaşık sistem içerisinde toplumun farklı parçalarının istikrar ve dayanışma ortaya çıkarmak üzere birlikte işlediklerini savunur. Buradan hareketle bu yaklaşım, demografik ve ekonomik değişimler, iç göç, kentleşme, alt kültürler ve sapkın davranış, sosyal tabakalaşma ve sosyal hareketlilik gibi konulara odaklanmaktadır (Kongar, 2017: 153).

Bir uygulama ya da kurumun işlevinin incelenmesi, o uygulama ve kurumun toplumun sürekliliğine yaptığı katkı üzerinden şekillenir. Comte ve Durkheim gibi işlevselciler, bir toplumun işleyişini canlı bir organizmanın işleyişi ile karşılaştırmak için çok sayıda organik benzerlik kullanmışlardır. Fonksiyonelciler, insan vücudunun çeşitli bölümleri gibi toplumun bir bölümünün toplumun tamamı için faydalı bir şekilde birlikte çalıştığını savunmaktadırlar (Giddens, 2012: 55).

Yapısal işlevsel model, toplumda yapıların fonksiyonlara göre şekillendiğini, bu yüzden de her yapının fonksiyonel olduğunu ve böylece *toplumunda fonksiyonel bir bütünlük* içinde olduğunu savunan bir görüştür (Kongar, 2017:153).

Yapısal işlevsel model, toplumdaki yapıların fonksiyonlara göre şekillendiği ve her yapının işlevsel olarak toplumda bütünlük oluşturduğu görüşündedir (Kongar, 2017: 153).

İşlevsellik, toplumda düzen ve istikrarın sağlanmasında ahlaki uzlaşmanın (oydaşma) önemini vurgular. Ahlaki görüş birliği, toplumdaki insanların çoğunluğunun aynı değerleri paylaşmasıyla oluşur. İşlevselciler düzen ve dengeyi toplumun normal hali olarak görürler. Bu sosyal denge, toplum üyeleri arasında ahlâki görüş birliğine dayanmaktadır (Giddens, 2012: 55-56).

Yapısal fonksiyonel modeller önemli ölçüde büyük boy evrimci modellerden etkilenmişlerdir. Kendi geliştirdikleri kavramları da bulunmaktadır. Bu kavramların ilki, *yapılar ile fonksiyonlar arasındaki ilişkidir*. Yapısal işlevsel yaklaşıma göre, her yapı bir fonksiyona sahip olarak gelişir. Aksi halde, yapılar olduğundan belirli işlevler ortaya çıkmaz. Başka bir deyişle, işlevler yapılar öncesinde ortaya çıkmakta ve kendilerini gerçekleştirecek yapıların yaratılmasına yol açmaktadır. Bu görüş yapısal

işlevsel modelin, yapısal farklılaşma fikrinin temelinde yatar. Yapısal farklılaşma aslında, aynı yapı tarafından zamanla, çoğalmalarla ve uzmanlıklarla gerçekleştirilen işlevleri birbirinden ayırarak kendilerini gerçekleştirecek yeni yapılar oluşturma anlamına gelir. Örneğin önceleri ailenin yerine getirdiği üretim, eğitim vb. gibi çeşitli fonksiyonlar, sonradan fabrikalar, okullar gibi yeni yapılar tarafından yerine getirilmeye başlanmıştır (Kongar, 2017: 154). Yapısal işlevsel yaklaşımın altında yatan kavramların ikincisi, tüm sosyal yapıların ve birimlerin sosyal sistem için işlevsel olmasıdır. Fonksiyonel olma ihtiyacı karşılama ve öteki parçalarla ahenkli bir bütünleşme demektir. Bu nedenle, her sosyal birim, yapısal işlev modeline göre toplum için vazgeçilmezdir (Buckley, 1966: 245).

Yapısal işlevsel model toplumun alt sistemlerini incelerken bireye kadar iner. Toplumun bir üyesi olarak bireyi belirli sosyal roller ile ele alır. Bu bağlamda bireye de “aktör” denilerek, rol kavramı fonksiyonel modelin kullandığı en önemli kavramlardan birini oluşturmaktadır.

Linton'a göre toplumun fonksiyonlarını yerine getirmesi bireylerin ya da grupların karşılıklı davranış kalıplarına sahip olmalarına bağlıdır. Bu kalıpların içinde en önemli yeri statüler tutar. *Statü* soyut olarak belli bir kalıba sahip pozisyon olarak demektir. Bir birey çeşitli statülere sahiptir. Bir bireyin statüsü ise sahip olduğu statülerin toplamıdır. Statü böylece bireyin tüm toplum içindeki yerini belirler. Statü bireyden farklı olarak bir hak ve görevler toplamıdır (Linton, 1936: 113-115; Akt: Kongar, 2017: 154).

Linton'a göre, toplumun işlevlerinin yerine getirilmesi, bireylerin veya grupların karşılıklı davranış kalıplarına bağlıdır. Bu kalıplarda en önemli yeri “statü” elinde tutar. Statü, soyut olarak belli bir kalıba sahip pozisyonu ifade etmektedir. Bir kişinin çeşitli statüleri vardır. Bir kişinin statüsü, statülerinin toplamıdır. Bu şekilde bireyin toplumdaki yerini belirler. Statü hak ve görevlerin bir toplamıdır (Linton, 1936: 113-115, Akt: Kongar, 2017: 154).

Linton'a göre, rol, statünün dinamik yüzüdür. Kişi, statüsünün hak ve görevlerini yerine getirmeye başladığında bir rol üstlenir. Rol ve statü ayrılamaz. Statü ve rol karışımı, bir bireyin toplumda yerine getirmesi gereken tutum ve davranışları belirler. Linton, herhangi bir dış müdahale olmadığında, birey kendi durumlarına ve rollerine adapte oldukları için kendi sosyal işlevlerini daha iyi yerine getirmektedirler (Linton, 1936: 113-115, Akt: Kongar, 2017: 154). Direk yardım alan kişiler ne kadar rollerine uyum sağlarsa ve toplumu işlevsel hale getirirler.

Parsons, aktörlerin davranışsal tercihlerinin yani toplumsal eylemlerinin sosyal kurumlar tarafından belirlendiğini söylüyor. Sosyal kurumlar ya da sosyal kalıplar sosyal eylemlerin ya da sosyal ilişkilerin belirli bir toplumdaki meşru ya da beklenen eylem ve ilişkiler olduğunu belirlemektedir (Parsons, 1960: 239). Bu alandaki meşruiyet bir yaptırım içermektedir. Başka bir deyişle, sosyal kurumlar (din, ahlak, ekonomi vb.), bireylerin belli toplumsal kişiliklerde sahip oldukları rolleri yerine getirmesini düzenlemektedir (Akt: Kongar, 2017: 160).

Parsonscu yapısalcılık için eylem, organize edilmiş bir dizi canlı sistem (toplumsal sistem) olarak tanımlanmıştır. Hayatta kalma ilkesi gereğince varlığını sürdürmektedir. Bu bakımdan, gerçekleştirilmesi gereken işlevler; denge veya sistemin varlığının sürdürülmesidir. İşlevsel zorunluluklar, ihtiyaçlar ya da problemler her bireyi belirli bir toplumsal düzen oluşturmaya zorlar. Kısacası, toplumsal düzen, sistemin gereksinimlerini yerine getiren fonksiyonlar tarafından belirlenir ki bu da onların meselesidir (Waters, 2010).

Parsons *toplumsal eylem* kavramını Weber'den, *toplumsal kurum* kavramını da Durkheim'den aldığı öğelerdir. Durkheim *toplumsal olgu* deyişiyle ortaya koyduğu ve bireye belli davranışlarda bulunması için dışarıdan yapılan bir baskı şeklinde açıkladığı kavramı, Parsons, yaptırımla desteklenen normlar olarak "kurum" deyişiyle ifade etmektedir (Akt: Kongar, 2017: 161).

Yapısal işlevsel yaklaşımın bir başka temsilcisi olan Merton, işlevler ve işlevsizlikler arasında bir ayrım yapmıştır. Sosyal davranışın işlevsiz yönlerini araştırmak, toplum düzenine meydan okuma anlamına geleceğini belirtmiştir (Giddens, 2012: 56).

Merton'un analizinde önce yapısal işlevsel çözümün ana konsepti olan fonksiyona odaklanır. Fonksiyon için temel kavramları açıklar. Bu temel tanımlara göre işlevler "belirli bir sistemi uyarılma veya uyarılma sorununu çözen gözlemlenen sonuçlar" dır (Merton, 1964: 51). İşlev bozuklukları ise "bir sistemin adaptasyonunu veya uyumunu azaltan gözlemlenen sonuçlar" dır. Fonksiyonel olmayan sonuçlar, incelenen sistemle ilgisi olmayan sonuçlardır (Kongar, 2017: 161).

Merton'un işlevsellik biçimi özellikle etkilidir. Metron, açık ve örtük (kapalı) fonksiyonları birbirinden ayırır. Açık işlevler, katılımcılar tarafından belirli bir sosyal etkinlik biçiminde gerçekleştirilmesi gereken işlevlerdir. Örtük fonksiyonlar, bu aktivitenin katılımcıların farkında olmadığı sonuçlardır (Giddens, 2012: 56). Açık işlevler, bir sistemdeki kişilerce bilinen ve tercih edilen objektif işlevlerdir ve bu sistemin adaptasyonuna veya uyarlanmasına katkıda bulunur. Gizli işlevler, bir

sistemdeki kişilerin istediği tarafından bilinen işlevlerdir. Bu yolla, Merton işlevi kavramı öncelikle bir sistemin uyumu etkileyip etkilemediği ve uyumlu olup olmadığı ile ayırt edilir. Daha sonra, işlev bir sistemin içeriği tarafından bilinip bilinmediğine bakarak açık ve gizli olarak sınıflandırılır. Bu sınıflamanın sonunda, Merton'un asıl problemi, gizli işlevler açık işlevlere dönüştürüldüğünde ne gibi etkilerin ortaya çıktığıdır (Merton, 1964: 51, Akt: Kongar, 2017: 161). Bu bağlamda bu incelemede sosyal yardımların açık ve kapalı işlevleri önem kazanmaktadır.

Aynı zamanda, metron, bir grup için işlevsel olan bir şeyin bütün için işlevsel olmayacağını gösterir. Bu nedenle, analiz edilecek grubun sınırlılıklarını belirlemek gereklidir (Poloma, 2011: 59).

Metron, değişen bir sosyal örgütlenmenin gizli ve açık işlevlerini anlamaksızın sosyal değişimin etkilenemeyeceğini söylemektedir. Toplumsal değişimi anomi kavramıyla açıklarlar. Kişinin çevresini ikiye böler. Değerler ve normlar kültürel çevreyi oluştururken ve insan ilişkileri sosyal çevreyi oluşturur. Sosyal çevre ile kültürel çevre arasında bir tutarsızlık olduğu zaman gerginlik ortaya çıkar. Bu gerginlik, toplumsal çevrenin insanı kültürel normlara uygun olmayan şekilde harekete geçireceği anlamına gelir. Bu, anomi anlamına gelir (Merton, 1964: 81, Kongar, 2017: 162). Türkiyede de yapılan sosyal yardımların anamiyi doğurup doğurmadığına bakmak gerekmektedir.

Metron, anomi kavramını, sosyal çevre ile kültürel çevre arasındaki kopukluğu basit ve şiddetli olarak ayırır. Basit anomi, bir grubun veya toplumun değer çatışmalarından kaynaklanan tedirginliktir. Bu durumun sonunda, bir rahatsızlık ve gruptan ayrılma hissi ortaya çıkabilir. Şiddetli anomi de, değer sisteminin bir grupta veya toplumda çürümesi ve dağılmasıdır. Bunun sonucunda, çok daha fazla tedirginlik ortaya çıkar (Merton, 1964: 163).

Metron'a göre, anominin göstergeleri aşağıdaki gibidir:

- Toplum liderlerinin bireysel ihtiyaçlarına duydukları ilgisizlik,
- Temelde düzensiz ve kuralsız olarak görülen bir toplumda çok az şey elde edilebileceği algısı,
- Yaşam hedeflerinin gerçekleşmeden ziyade giderek daha çok gerilediğine ilişkin bir algı,
- Boşluk ve yokluk hissi,

- İnsanların sosyal ve psikolojik destek için kişisel ilişkilerine olan güvensizliği (Merton, 1964: 164-165, Kongar, 2017: 163-164).

Merton'a göre, bu işaretler ortaya çıktığında bir toplumda parçalanma ve rahatsızlıklar başlatmaktadır.

Yapılan açıklamalardan da anlaşılmaktadır ki yapısal işlevsel yaklaşımın kendi içerisinde değerli gördüğü açıklamalar ve tanımlamalar bulunmaktadır. İşte çalışmanın hedeflediği nokta da bu kavramlar üzerinden Türkiye'de yoksulluk ve yoksulluk ile ilgili politika üreten toplumsal kurumun işlevselliği üzerinde durmaktadır. Yoksulluk ve yoksullukla mücadele esas alınarak, açıklamalar bağlamında toplumdaki fonksiyonel bütünlük, toplumsal denge ve düzen, yapılar ve fonksiyonları arasındaki ilişki önem kazanmaktadır. Yoksulluk sisteminde yer alan aktörlerin hangi rolleri ve statüleri olduğu, sahip olunan rollerin toplumsal kurumlar tarafından nasıl belirlendiği tartışılmalıdır. Bunlarla birlikte yoksullukla mücadelede sosyal politika üretirken var olan sosyal yapıların ve kurumların açık ve örtük işlevleri üzerinden değerlendirmede bulunulması gerekmektedir. Bu temelde Türkiye'nin yoksulluk bağlamında sosyal politika üretiminde etkin rol oynayan Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün özellikle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlandıktan sonraki bütçesinin analiz edilmesi yapısal işlevsel bağlamda bu kavramları açıklarken önem kazanmaktadır.

SOSYAL YARDIMLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BÜTÇE ANALİZLERİ

Bu bölümde sosyal yardımlar genel müdürlüğü bütçe analizleri kapsamında 2003-2015 yılları arası SYGF gelir durumuna ve 2011-2015 yılları arası Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün ana yardımlarının bütçe analizlerine yer verilmektedir.

Tablo 1. 2003-2015 yılları arası SYGF gelir tablosu

Yıllar	Gelir (TL)	Gider (TL)
2003	826.583.000	651.990.000
2004	1.260.574.000	1.347.846.000
2005	1.357.521.871	1.304.664.099
2006	1.379.506.977,59	1.389.547.995
2007	1.597.593.985	1.413.757.199
2008	2.037.888.054	1.797.079.768
2009	1.842.802.634	2.365.038.720
2010	2.292.256.843	2.032.537.496,22
2011	2,745,185,929.02	2.622.412.735
2012	3.120.606.906,33	3.120.606.906,33
2013	4.038.044.288,56	4.038.044.288,56
2014	9.785.109.803*	9.784.284.662**
2015	10.808.244.735*	10.805.642.163

**

Kaynak: Işık Erol, 2014; ASPB RAPOR 2012; ASPB RAPOR 2013; ASPB RAPOR 2013; ASPB RAPOR 2014; ASPB RAPOR 2015

* 2014 ve 2015 yılları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının bütçesinin kurumsal sınıflandırmaya göre ödenek durumu içerisinde Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'ne ait "toplam ödenek" sütunundan yararlanılmıştır.

** 2014 ve 2015 yılları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının bütçesinin kurumsal sınıflandırmaya göre ödenek durumu içerisinde Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü'ne ait "bütçe gideri" sütunundan yararlanılmıştır

Tablo 2'den de anlaşılacağı üzere 2003-2015 yılları arasında Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'ne ait gelirler yıllara göre artış göstermektedir. Gelir ve gider dengesi söz konusudur. Yardımlar farklı ana alanlarda ve bu alt alanlara bağlı olarak yapılmaktadır. Fonun Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde faaliyet göstermesinden itibaren bütçe analizleri bir Tablo 3'te verilmektedir. Burada dikkat çekici durum, Bakanlığın idari faaliyet raporları incelendiğinde sosyal yardımlarla ilgili olarak yapılan değerlendirmeler sadece niceliksel düzeyde kalmakta, geçmiş yıllardan bugüne yapılan yardımların niteliksel olarak etkililiği, sürekliliği konusunda herhangi bir bilgiye yer verilmemektedir. Bu nedende bu çalışmada da Bakanlığa ait idare faaliyet raporları temel alınarak, 2011-2015 yılları arasında yapılan sosyal yardımların harcanan kaynak tutarı açısından incelemede bulunulmuştur.

Tablo 2. 2011-2015 yılları arası Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün ana yardımlarının bütçe analizleri

Ana yardımlar ¹	Alt yardımlar	Yıllar					
		2011	2012	2013	2014	2015	
Aile yardımları	Gıda	106.356.38	131.372.200	163,25	185,86	199,79	
	Barınma	29.289.707	49.330.968	51,68	103,04	78,68	
	Toplu konut	-	-	210	210	210*	
	Yakacak	3.431.307	2.490.985	3,8	3.841.647	7.701.958	
	Eşi vefat etmiş kadınlara yardım	-	371,5	752,8	814,7	820,5	
	Muhtaç asker ailelerine yapılan yardımlar	-	-	77,56	222	164	
	Doğum yardımı***	-	-	-	-	241.638.435	
	Muhtaç asker çocuğu yardımı	-	-	-	-	2.349.300	
	Öksüz ve yetim yardımı	-	-	-	-	22.837.100	
	Eğitim yardımları	Eğitim Materyali Yardımları	103.443.271	117.544.000	65,52	65,52	-
Şartlı Eğitim Yardımları		397.486.970	501.490.030	512,81	570,75	664,13	
Öğle Yemeği Yardımı		200	235	250	430	460	
Ücretsiz Ders Kitabı		265	265	275	125	240	
Engelli Öğrencilerin Ücretsiz Taşınması		60.590.423	77.304.769	85	95	155	
Yurt yapım projeleri		-	-	-	36.700.437	71.490.128	
Diğer Eğitim Yardımları		3.550.393	52.227.600	288.618,59	1.099.794	529.931	
Sağlık yardımları	Şartlı Sağlık Yardımları	Çocuk	143.303.400	191.231.290	229,23	269,56	343,85
		Kadın			14,77	15,55	19,23
	Tedavi destek yardımları	11.235.691	481.377	11,97	14,37	14,22	
am aç lı va	Aşevleri	10.822.974	11.182.191	12,86	11,47	12,25	

		Yıllar				
Afet (Acil Durum) Yardımları		17.244.711	26.939.87	2.414.417	4.550.978	6.523.356
Diğer Muhtelif Sosyal Yardımlar		13.308.149	9.708.226	15.342.757	12.946.680	24.352.288
Yaşlı ve engelli yardımları (2022 sayılı kanun kapsamındaki yardımlar)	Yaşlı(65 Yaş Üstü)	-	1.046.021.987	1.009.016.428	1.009.195.601	1.275.183.231
	Engelli (%70 Ve Üzeri)	-	847.471.944	1.089.338.254	1.259.653.132	1.408.307.764
	Engelli (%40-%69)	-	843.563.035	984.244.354	1.069.492.659	1.159.339.722
	Engelli Yakını Aylığı(18 Yaş Altı)	-	167.833.076	241.627.546	262.843.602	285.098.166
	Silikozis (%15-34) + (%35-54) + (%55 ve üzeri)	-	1.251.136	1.477.748	1.155.818	1.637.162
	Engellilerin Evde Bakımına Destek İçin Verilen Sosyal Yardımlar	-	-	-	-	4.378.200.241
	Proje destekleri	Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi	66.483.065	92.654.487	21.308.146	23.872.530
Genel proje destekleri		106.295.595	81.172.000	98.137.005	10.382.153**	6.842.644 **

Kaynak: ASPB RAPOR 2011; ASPB RAPOR 2012; ASPB RAPOR 2013; ASPB RAPOR 2013; ASPB RAPOR 2014; ASPB RAPOR 2015

¹ Ana yardımlara ait rakamlar Bakanlığa ait raporlardan direk alınarak üzerinde değişiklik yapılmamıştır. Küçük haneli gösterilen rakamlar milyon TL dir.

*2015 yılında Fondan Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığına aktarılan kaynak.

**Sadece gelir getirici projeler yer almaktadır.

***"Doğum Yardımı" programı 633 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Ek-4'üncü maddesi doğrultusunda 15 Mayıs 2015 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlamıştır. Bu hükme göre Türk vatandaşlarına, canlı doğan birinci çocuğu için 300.-TL, ikinci çocuğu için 400.-TL, üçüncü ve sonraki çocukları içinse 600.-TL tutarında doğum yardımı yapılmaktadır.

Tablo 3'te Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak verilen aile, eğitim, sağlık yardımları; özel amaçlı yardımlar, yaşlı ve engelli yardımları ile birlikte verilen proje desteklerinin bütçeleri yer almaktadır.

Aile yardımı kapsamında eşi vefat etmiş kadınlara yardım 2012 yılından, toplu konut yardımı ve muhtaç asker ailelerine yapılan yardım 2013 yılından, doğum yardımı, muhtaç asker çocuğu yardımı, öksüz ve yetim yardımı 2015 yılından itibaren verilmeye başlanmıştır.

Gıda yardımında yıllara göre sürekli yükselişle birlikte barınma yardımındaki sürekli yükseliş özellikle 2014 yılında bu alt yardıma ayrılan payın yüksekliği dikkat çekicidir. 2014 yılı yerel seçimlerin yapıldığı dönemdir. Bununla birlikte yakacak yardımında 2011 yılında artış, 2013 yılındaki düşüşle birlikte, 2015 yılındaki yaklaşık iki katı kadar olan artış yine dikkat çekilmesi gereken artışlar arasında yer almaktadır. Dönemin Türkiye'sinin şartları incelendiğinde hem 2011 yılında hem de 2015 yılında genel seçimlerin yapıldığı döneme denk gelmektedir. Aynı şekilde muhtaç asker ailelerine yapılan yardımlar 2014 yılında yaklaşık 3 katına çıkmıştır.

Tüm Türkiye'de 29271 sosyal konut projesi devam etmektedir. Bunlara ayrılan pay 210 milyon TL dir.

Eğitim yardımlarının tüm kalemlerinde 2011-2015 yılları arasında artış gözlenmektedir. Yurt yapım projelerindeki artış dikkat çekicidir. 2014 yılında yaklaşık 36 milyon TL ayrılırken, 2015 yılında yaklaşık iki katı olarak 70 milyon TL lik gider oluşmuştur. Ayrıca şartlı eğitim yardımı kapsamında öğrencilere aylık verilen eğitim desteği, "İlköğretim (1-8'inci sınıflar arası) erkek öğrenci için aylık 35 TL, kız öğrenci için aylık 40 TL. Ortaöğretim (8-12'inci sınıflar arası) erkek öğrenci için aylık 50TL, kız öğrenci için aylık 60 TL dir (Rapor 2015)". Rakamlardan da görüldüğü gibi yapılan yardımların bir öğrencinin aylık gideri düşünülüğünde öğrencilerin kaliteli eğitim almasında etkin rol oynayacak bütçeyi oluşturmamaktadır. Bu anlamda insan hakları ve sosyal adalet ilkelerini gözettiğimizde sosyal yardımların işlevinin yeniden yapılandırılması tartışma konusu olmalıdır.

Sağlık yardımları incelendiğinde, şartlı sağlık yardımları kapsamında 2013-2015 yılları arasında kadınlara sağlanan şartlı sağlık yardımlarının bütçesi çok az olmakla birlikte yıllara göre az oranda artış göstermiştir. Şartlı sağlık yardımları incelendiğinde "Şartlı sağlık yardımları, yoksulluk riski altındaki ailelerin çocuklarının temel sağlık hizmetlerinden düzenli olarak faydalanmalarını; gebelerin düzenli sağlık kontrollerini yaptırılmaları ve doğumlarını sağlık kurumlarında yapmalarını hedefleyen nakdi bir sosyal yardım programıdır (Rapor 2015)" şeklinde tanımlanmaktadır. Bu bütçe kapsamında yapılan yardım tutarları ise; Şartlı Sağlık Yardımları: çocuk için aylık 35 TL, Şartlı Gebelik Yardımları: Doğumun hastanede yapılması halinde bir seferlik 75 TL, Gebelik döneminde aylık 35 TL dir. Yapılan yardımların tutarı incelendiğinde günümüz Türkiye'sinde gebelik ve doğum sürecinin takibi için ortalama gider düşünülüğünde, yapılan yardımlar amacı karşılayacak uygunluğa sahip değildir. Bir kadına bir seferliğe mahsus olarak 75 TL vermek, kadının uygun

ortamda ve gerekli şekilde doğum yapmasını sağlamayacaktır. Bu nedenle yapılan yardımın işlevi ve aktörün buradan ne kadar fayda sağladığı önemli sorulardan birini oluşturmaktadır.

Özel amaçlı yardımlar içinde yer alan “diğer muhtelif sosyal yardımların” 2015 yılında yaklaşık iki katı kadar artış göstermesi dikkat çekicidir. “Diğer Muhtelif Sosyal Yardımların” içeriği incelenecek olursa 2015 yılı faaliyet raporuna göre ; “Diğer Muhtelif Sosyal Yardımlar: Diğer özel amaçlı sosyal yardımlar; acil durum nedeniyle mağdur olan vatandaşlar ile Suriyeli misafirler gibi yabancı uyruklu şahısların gıda, giyim, barınma vb. temel ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Vakıflara ek kaynak gönderilmesi suretiyle gerçekleştirilen destekler ile muhtelif diğer yardımları içermektedir şeklinde açıklanmaktadır. Harcama kalemiyle en çok yeri kaplayan Suriyeli misafirlere ayrılan yardımların içeriğine yönelik giderler belirtilmemiştir.

Ayrıca proje destekleri incelendiğinde 2014 ve 2015 yıllarında genel proje destekleri kapsamında gelir getirici proje desteklerine yer verilmiştir. 2015 yılında da düşüş yaşanmıştır. Aynı şekilde kırsal alanda sosyal destek projelerine ayrılan bütçe de 2015 yılında yaklaşık 20 milyon TL lik düşüş yaşanmıştır.

SONUÇ YERİNE: YAPISAL İŞLEVSEL YAKLAŞIM VE SOSYAL YARDIMLAR

Yapısal işlevsel bağlamda sosyal yardımları incelerken çalışmanın başında belirtildiği kavramlarla incelenmesi gerekmektedir. Kavramlarla inceleme yaparken de bazı soruların cevaplanma gerekliliği doğmaktadır. Yapılar ile fonksiyonlar arasındaki ilişki incelendiğinde, yapısal farklılaşma terimi incelendiğinde, aynı yapı tarafından yerine getirilen hizmetlerin zamanla uzmanlaşmaları ve çoğalmaları sonunda birbirinden ayrılmasıdır. Yoksulluk durumu incelendiğinde, yoksullukla mücadelede ailenin yerini uzmanlaşmış kurumların alması ön plana çıkmaktadır. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü de yapısal farklılaşma sonucu ortaya çıkan uzmanlaşmış bir kurumdur.

Ayrıca statü terimi incelendiğinde, bireyden farklı olarak bir hak ve görevler toplamıdır şeklinde belirtilmektedir. Ayrıca bireyin toplum içindeki yerinin belirlenmesini sağlamaktadır. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün hizmet verdiği grupların toplum içindeki yerini ve statüsünün belirlenmesi önemlidir. Bu hizmetler hangi gruplara ve hangi amaçla verilmektedir sorusu ön plana çıkmaktadır. Çünkü yapılan yardımlardan da anlaşılmaktadır ki bireylerin yaşam kalitesini yükseltmek temel hedeftir. Bu kapsamda her anlamda fırsat eşitliğinin sağlanması ön planda olmalıdır. Fakat tablo incelemelerinden de görülmektedir ki yapılan yardımlar var

olan ihtiyaca göre çok düşük nitelikte kalmaktadır. Bu bağlamda sosyal yardım adı altında yardım alan aktörlerin rol ve statülerinde bu yardımlarla birlikte nasıl bir değişim yaşandığı niteliksel olarak incelenmesi gereken bir durumdur. Çünkü sosyal yapılan yardım verme işlevi altında gizli işlev olarak, bireylerin muhtaçlık döngüsünün devamını mı istemektedir.

Ayrıca rol kavramı da yapısal işlevsel modele göre statü ile birbirinden ayrılmaz kavramlardır. Çünkü rol statünün eylemsel halidir. Statü ve rol bireyin toplumda yerine getirmesi gereken tutum ve davranışlarını belirlemektedir. Sosyal yardımların yapıldığı kişi ve gruplar göz önüne alındığında, bu yardımlar sonucunda bu kişi ya da grupların geliştirmesi gereken tutum ve davranışlar belirlenmekte midir? Hangi davranışları yerine getirmeleri beklenmektedir? Verilen hizmetlerin sonucunda karşılığında bir şey beklenmekte midir? Gibi sorular yapısal işlevsel modele göre cevaplanması gereken sorular arasında yer almaktadır.

Belirtilen bu roller ve statülere uyum sağladıkları oranda toplum işlevsel hale gelecektir şeklinde belirtilmektedir. Bu ifadelerden yola çıkarak, sosyal yardım hizmeti alan kişi ya da gruplar kendileri için belirlenen rollere ne kadar uyum sağlamaktalar ve yaşadıkları toplumu ne kadar işlevsel hale getirmektedirler?

Parsons'unda belirttiği gibi toplumsal kurum kavramı, yaptırımlarla desteklenen normlar "kurum" kavramını ortaya çıkarmaktadır. Bu noktadan hareketle, sosyal yardım hizmetleri, bu hizmetleri alan kişi ya da grup üzerinde bir yaptırım unsuru olarak kullanılmakta mıdır? Bu kavramlaştırmalardan yola çıkarak sosyal yardım kurumu olarak Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün, yardımda bulunduğu gruplara karşı bir baskı unsuru oluşturup oluşturmadığı konusu tartışılmalıdır. Yardımı gerçekleştiren kurumlar ile yardımı alan gruplar arasındaki farklı amaçlar ne gibi baskılara yol açmaktadır?

Yapısal işlevsel model içinde Merton, açık işlev, kapalı işlev, bozuk fonksiyon ve fonksiyonel olmayan terimleri üzerinde durmaktadır. Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğüne verilen yardımların yıllara göre değişmesinin gizli ve açık fonksiyonlarının değişmesi ile ilgilidir. Neden bazı dönemlerde yardımlar artarken bazı dönemlerde yükselmektedir. Amaç bu gruplara yönelik gerçek bir değişim sağlamaksa her iki fonksiyonunda bilinmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Sosyal yardımlar açısından açık fonksiyon direk uygulama kapsamında yardımlar yapılarak kişi ve grupların kısa vadede refahlarını arttırmaktır. Gizli fonksiyon ise yukarıda belirtildiği gibi farklı çıkarlar ve istekler doğrultusunda kişi ve grupları

bağımlı kılmak mıdır? İşte verilen yardımların yoksullukla mücadelede etkili olmasını sağlamak için bu açık ve kapalı işlerin analizi gerekmektedir. Ayrıca bu hizmetlerin “fonksiyonu” amaçlar doğrultusunda sonuçların gözlenmesi incelenecek olursa açık ve kapalı fonksiyonlar için ne kadar etkili ve gözlenebilir olduğu tartışılmalıdır. Açık fonksiyon bu hizmetlerin verilmesinde yoksulluğu azaltmaksa ne kadar başarılıdır? Kapalı fonksiyon bu kişi ve grupları bağımlı kılarak politik hedefler bağlamında bir araç olarak kullanmaksa ne kadar etkilidir? Bu hizmetler sistemlerin uyumunu sağlamakta mıdır sağlamamakta mıdır?

Merton'un belirtmiş olduğu anomie kavramı doğrultusunda Sosyal Yardım Müdürlüğünün verdiği hizmetlerin işlevsizlikleri doğrultusunda yaşanacak olan çatışmalar, sunulan hizmetlerin (toplumsal çevre) kişi ya da grupların gerçek ihtiyaçlarını (kültürel çevre) karşılamaması durumunda ortaya çıkabilecek basit ya da şiddetli anomiler konusunda öngörülebilecek çözüm önerileri sınırlı kalmaktadır. Yukarıda belirtilen maddeler doğrultusunda günümüz Türkiye'sinde bunların hangilerini hangi şiddette yaşamakta olduğunun sorgulanması gerekmektedir. Günümüzde var olan huzursuzluklar ve yaşanan toplumsal sıkıntıların kaynağı Merton'unda savunmuş olduğu üzere yapıların işlevsizliklerinden mi kaynaklanmaktadır?

Sonuç olarak, yapısal işlevsel bağlamda sosyal yardımlar incelendiğinde önümüze cevaplanması gereken birçok soru çıkmaktadır. Bu soruların cevabını bulabilmek için de Türkiye'nin var olan sosyal politikasının yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Yeni düzenlemelerde insan hakları ve sosyal adalet ilkelerini gözetmelidir.

KAYNAKÇA

Akbal, İ. (2004). *Demokrasi açısından yoksulluğun değerlendirilmesi*, 4. Aile Şurası Bildirileri, Ankara.

Aktan, C. C ve Vural, İ. Y. (2002). Yoksulluk: terminoloji, temel kavramlar ve ölçüm yöntemleri, *yoksullukla mücadele stratejileri*. Ed. Coşkun Can AKTAN, Ankara: Hak-İş Yayınları.

Alcock, P. (2007). *Understanding poverty*. Second Edition. Hong Kong: Macmillan Press Ltd.

Boybek, S. (2009). *Sosyal yardım uygulamaları ve çocuk işçiliği arasındaki ilişki: Keçiören örneği*, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Sosyal yardım uzmanlık tezi, Ankara.

- Buckley, W. (1966). *Structural- functional analysis in Modern sociology. Modern Sociological Theory*, (Der.) Howard Becker ve Alvin Boskoff, Holt, Rinehart ve Winston, New York.
- Buğra, A. (2006). Türkiye’de sağ ve sosyal politika, *Toplum ve Bilim Dergisi*, 106, 43-67.
- Çelik, A. (2004). AB Sürecinin En Uyumsuz Alanı: Sosyal Haklar. *Birikim Dergisi*, 184-185, 72-82. E.T.: 12.12.2017 http://www.birikimdergisi.com/birikim-yazi/4761/ab-surecinin-en-uyumsuz-alani-sosyal-haklar#.WjBKE0pl_IU
- Çengelci, E. (1993). Sosyal refahın gerçekleştirilmesinde sosyal yardımların rol ve önemi. *Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, 11(1/2/3).
- DPT (2001). *Gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksullukla mücadele özel ihtisas komisyonu raporu*, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, DPT, Ankara.
- Fişek, G. (2007). *Sosyal hizmet ve sosyal yardımların sosyal politika araçları içerisindeki yeri (“Genel”i” “Yerel’e” İndirmek)*. (Haz.) Berrin Ceylan- Ataman, *Cahit Talas Anısına: Güncel Sosyal Politika Tartışmaları*, Yayın No: 595, Sosyal Politika Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara, 333-350. E.T.: 13.12.2017 <http://sosyalpolitika.fisek.org.tr/sosyal-hizmet-ve-sosyal-yardimlarin-sosyal-politika-aracolari-icerisindeki-yeri-%E2%80%9Cgenel%E2%80%9Di-%E2%80%9Cyerele%E2%80%9De-indirmek/>
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. C. Güzel (Eds). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gül, A. (2004), *Sosyal yardım olgusu ve sosyal yardım hizmetlerinin gelişim tarihi*, 4.Aile Şurası Bildirileri, Ankara.
- Gül Sallan, S. (2002). Türkiye’de Yoksulluk ve Yoksullukla Mücadelenin Sosyolojik Boyutları: Göreliden Mutlak Yoksulluğa, Yoksulluk, Şiddet ve İnsan Hakları (Editör: Yasemin Özdek), Ankara: TODAIE Yayınları.
- Günel, P. (2009). *Avrupa Birliği’nin sosyal politikası çerçevesinde Güney Avrupa sosyal devlet modeli ve Türkiye*. T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Gündoğan N. (2007). *Yoksulluğun değişen yüzü: çalışan yoksullar*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güneş, S. (2009). *Yoksullukla mücadelede mikro kredi uygulamaları ve sosyal yardımlaşma ve dayanışma genel müdürlüğü proje destekleri*, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara.
- IFSW (2014). <http://ifsw.org/news/update-on-the-review-of-the-global-definition-of-social-work/17.06.2016> E.D: E. T.:20.06.2016

- Işık Erol, S. (2014). Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü'nün yoksullara yönelik sosyal politikaları: Van örneği. *Journal of Life Economics*. 2, 149-170.
- Karataş, K. (2002). Yoksullukla mücadele, bir sosyal politika aracı olarak sosyal yardımlar. *Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı*, 15-17 Kasım 2002, Türkiye İnsan Hakları Yayınları (32), Ankara.
- Kaya, E. (2009). *Yoksullukla mücadelede Avrupa'nın ve Türkiye'nin Sosyal Yardım Modeli*. Sosyal yardım uzmanlık tezi, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma genel Müdürlüğü, Ankara
- Kongar, E. (2017). *Toplumsal değişme kuramları ve Türkiye gerçeği*. (19. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Koray, M. (2007). Sosyal Politika: Nereye Doğru?. Ed. Berrin Ceylan- Ataman, *Cahit Talas Anısına: Güncel Sosyal Politika Tartışmaları*, Yayın No: 595, Sosyal Politika Araştırma ve Uygulama Merkezi, Ankara, 445-475.
- Linton, R. (1936). *The study of man*. New York: Appleton Century Crofts,
- Metron, R. K. (1964). *Social theory and social structure*, The Free Press.
- Oruç, Y. M. (2001). Küresel yoksulluk ve Birleşmiş Milletler. *Toplum ve Bilim*, 89 (Yaz), 79-80.
- Parsons, T. (1960). *The structure and process in modern societies*, The Free Press Glencoe.
- Poloma, M. M. (2011). *Çağdaş sosyoloji kuramları*. Hayriye Erbaş (Der.). Ankara: Palme Yayıncılık.
- Sapancalı, F. (2005). *Sosyal Dışlanma*, İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Saunders, P. (2004). *Towards a Credible Poverty Framework From Income Poverty To Deprivation*, (Australia: Social Policy Research Centre Discussion Paper No: 131, January),
- Şenses, F. (2003). *Küreselleşmenin öteki yüzü: yoksulluk*. 3.Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tuncay, Can A. (1998). *Sosyal güvenlik hukuku dersleri*, 8. Baskı, İstanbul: Beta Basım Yayım dağıtım.
- Waters, M. (2010). *Modern sosyoloji kuramları*. Zafer Cırhinlioğlu (Der.). İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Yılmaz, S. (2006). *Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının yoksullukla savaşım politikaları içindeki yeri (Eskişehir örneği)*, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

Yılmaz, A. (2009). *Sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarının yoksullukla mücadeleye etkisi: "Hilvan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı örneği"*, T.C. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale.

ASPB, RAPOR (2011). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2011 Yılı Faaliyet Raporu.

ASPB, RAPOR (2012). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2012 Yılı Faaliyet Raporu.

ASPB, RAPOR (2013). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2013 Yılı İdare Faaliyet Raporu.

ASPB, RAPOR (2014). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2014 Yılı İdare Faaliyet Raporu.

ASPB, RAPOR (2015). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2015 Yılı İdare Faaliyet Raporu.

SYDGM (2008). T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Genel Müdürlüğü 2008 yılı Faaliyet Raporu.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Resmi Gazete 633 sayı 08.06.2011 tarih.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/06/20110608M1-1..pdf> E. T.:
14.07.2016

Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu Resmi Gazete 3294 sayı, 29.05.1986 tarih <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3294.pdf> E. T.: 14.07.2016